

BOTAANILISED UURIMISTÖÖD TRÜ TAIMESÜSTEMAATIKA JA GEOBOTAANIKA KATEEDRIS

Bioloogiatead. kand. H. Trass

Põhiliseks botaanilisi uurimisi läbiviivaks kateedriks TRÜ-s on taimesüstemaatika ja geobotaanika kateeder.

See kateeder on Tartu ülikoolis üks vanemaid. Tema sünniajaks tuleb pidada ülikooli taasasutamisaastat (1802), mil siin loodi professuur ka botaanika alal. Möödunud sajandil omandas kateeder koos selle juurde loodud botaanika-aiaga ülevenemaalise kuulsuse, kuna kateeder sai üheks tähtsamaks Venemaa flora uurimise keskuseks. Möödunud sajandil töötasid Tartu ülikooli juures sellised tuntud botaanikud, nagu C. F. Ledebour, A. Bunge, M. Willkomm, E. Russow, N. Kuznetsov jt. Nende uurimistöö põhiraskus oli aga suunatud peamiselt aladele väljaspool Eestit (Altai, Kaukaasia jm.), Eesti taimkattele pöörasid nad hoopis vähem tähelepanu, välja arvatud E. Russow, kel on suured teened Eesti turbasammalde uurimise alal.

Eesti taimkate sai ülikooli botaanikute põhiuurimisobjektiks alates käesoleva sajandi 20-ndatest aastatest. Väga viljakaks kujunes kateedri uurimistöö prof. T. Lippmaa juhendamisel (T Lippmaa, A. Vaga, K. Eichwaldi jt. rohkearvulised uurimistööd), millega pandi alus Eesti taimkatte detailsemale floristilisele, taimegeograafilisele ja geobotaanilisele tundmisele. Käesoleva sajandi 20-ndate ja 30-ndate aastate uurimistöödest tuleb eriti esile tõsta järgmisi:

- 1) Uurimused taimepigmentide, eeskätt rodoksantiini ja õistaimede pigmentitüüpide kohta (T Lippmaa, 1926, 1928);
- 2) uurimused Eesti flora ja taimegeograafia kohta (T. Lippmaa, 1932, 1935, K. Eichwaldi eksikaatkogu «Eesti taimed» I—IV);
- 3) Eesti taimkatte kaardistamise alustamine ja esimeste kaartide (näit. Tallinna ümbruse taimkatte kaardi) vormistamine;
- 4) fütotsönoloogia teooria küsimuste läbitöötamine ja erilise suuna loomine selles teaduses (T Lippmaa sünuuside meetod, vt. T Lippmaa, 1933, 1935, 1937—1938, A. Vaga, 1940);
- 5) Eesti taimkatte eri tüüpide detailne fütotsönoloogiline

ja ökoloogiline uurimine (T Lippmaa, 1935, 1940, E. Pask Varep, 1935, Sirgo, 1935)

Suureks kaotuseks TRÜ taimesüsteematika ja geobotaanika kateedrile ning Botaanika-aiale, koos sellega aga kogu eesti teadusele oli professor T Lippmaa traagiline surm 1943. a.

Sõjajärgsetel aastatel, nõukogude korra tingimustes on TRÜ taimesüsteematika ja geobotaanika kateedri õppejõudude töö kulgenud vastavalt väljakujunenud traditsioonidele kahes põhilises — floora ja vegetatsiooni uurimise suunas. Tähtsaks töök oli kateedri rikkalike kogude ning Botaanika-aija korrastamine, mis mõlemad olid II maailmasõja ajal väga tugevasti saanud kannatada. Tänu TRÜ rektoraadi hoolitsusele on käesolevaks ajaks taastatud kõik Botaanika-aija kasvuhooned ja remonditud ning kohandatud töö nõuetele herbariumide ruum. Herbariumid moodustavadki põhilise osa kateedri kogudest. Kateedril on praegu üldherbarium (150 000 lehte), Skandinaavia maade herbarium (6000 lehte), Eesti herbarium (25 000 lehte), alamate taimede herbarium (seeni 3000 eksemplari, samblikke 10 000 eksemplari). Suurel määral just nende kogude baasil toimub botaanilise suurteose «Eesti NSV floora» koostamine, mille esimese kahe ilmunud köite peamisteks koostajateks on kateedri töötajad prof. A. Vaga ja vanem teaduslik töötaja K. Eichwald. See ulatuslik teos on esimeseks täielikuks ajakohaseks ülevaateks meie kõrgemate taimede floorast. Peale «Eesti NSV floora» koostamise tegeldakse kateedris mitmete floristiliste ning taimegeograafiliste eriküsimuste uurimisega: vanem teaduslik töötaja K. Eichwald uurib Eesti floora ajaloolist kujunemist ja reliktiliste levikut, vanem-õpetaja V. Masin — taimede levimisviise (1955, 1956, 1957), assistent A. Remmel — Tartu ja selle ümbruse floorat, osutades erilist tähelepanu tulnukliikidele, vanem-laborant E. Lellep — puju liikide levikut, ökoloogiat ja süsteematikat. Kateedri liikmed võtavad osa kollektiivtöö «Baltimaade dendrofloora» koostamisest, mille peatoimetajaks on prof. A. Vaga. Alamaatest taimedest on kateedri liikmete poolt käsitlemist leidnud sinivetikad (assistent E. Kukk) ja samblikud (dotsendi kt. H. Trass).

Rida töid käsitleb botaanika ajaloo uurimist Tartu ülikoolis (prof. A. Vaga, 1946, 1951, 1955).

Geobotaanika alal tegelevad kateedri liikmed mitmete vegetatsioonitüüpide uurimisega. Erilist tähelepanu on pööratud soode taimkattele. Ilmunud töödes käsitletakse soo-taimkatte uurimise meetodikat, taimkatteühikuid ja soode tüpoloogiat, madalsoode turbalasundite omadusi ja rahvamajanduslikku kasutuselevõttu jm. (A. Vaga, 1953, H. Trass, 1955, V Masin, 1953, 1955). Paralleelselt taimkatte detailse kirjeldamisega tegeldakse geobotaanika teooria küsimustega, jätkates muuhulgas ka sünuuside meetodiga seotud probleemide arutamist. Peale selle uuritakse laialehiste metsade levikut, koosseisu ja tüpoloogiat (assis-

tent A. Kaldal), soometsade dünaamikat (vanem-õpetaja V Masing) ja niitude fütotsönoloogilist koosseisu (dotsendi kt. H. Trass).

TRÜ Botaanika-aias (mis allub otseselt taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedrile ning on selle õppebaasiks) tegeldakse mõnede dekoratiivaianduse probleemidega. Tähtsamaks uurimuseks sõjajärgsetel aastatel on tehnik-botaaniku V Veski kandidaativäitekiri «Kultuurrooside efektiivsemaid paljundamisviise ja Eesti NSV-s levinud kibuvitsaliikide kasutamise võimalusi roosialustena». On ilmunud rida populaarteaduslikke brošüüre toataimede ning puude-põõsaste kasvatamise kohta.

Ülevaate TRÜ taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedri sõjajärgsetel aastatel teostatud uurimistöödest annab käesoleva artikli lõpus toodud kateedri liikmete trükis ilmunud tööde nimestik.

Käesolev TRÜ taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedri teaduslike tööde kogumik annab ülevaate kateedri liikmete viimaste aastate töödest. Peale nende on kogumikku võetud TRÜ darvinismi ja geneetika kateedri juhataja dots. O. Mihhailovi ja sama kateedri assistendi A. Toomalu botaanilise sisuga uurimistööd.

TRÜ TAIMESÜSTEMAATIKA JA GEOBOTAANIKA KATEEDRI SÕJAJÄRGSETEL AASTATEL (1945—1957) TRÜKIS ILMUNUD TEADUSLIKUD TÖÖD

Aasamaa, H.¹

1. Fenoloogilised vaatlused botaanikas. Рез.: Фенологические наблюдения по ботанике. Abiks loodusevaatlejale, nr. 2, 1951.
2. Sirplutserni (*Medicago falcata* sp. coll.) kui perspektiivse loomasöödaitaime süstemaatikast ja levikust Eesti NSV-s. Рез.: Систематика и географическое распространение люцерны серповидной (*Medicago falcata* sp. coll.) как перспективного кормового растения в Эстонской ССР. Когутеoses: Loodusuurijate Seltsi juubelikoguteos (1853—1953), Tallinn, 1953.
3. Perekondade *Cetraria* Ach. ja *Cornicularia* Ach. tunnustest liigil *Cornicularia odontella* Ach. Рез.: *Cornicularia odontella* Ach. и признаки родов *Cetraria* Ach. и *Cornicularia* Ach. Loodusuurijate Seltsi aastaraamat, 49. köide, Tallinn, 1956.

Eichwald, K.

4. Herbarium [Гербарий], Tartu, 1946.
5. Taimemääraja. Eesti NSV-s sagedamini esinevaid kõrgemaid eos- ja õistaimi [Определитель растений], Tartu, 1948 (koos L. Laasimeri, S. Taltsi, A. Vaga, E. Vageri ja A. Üksipiga).
6. К эволюции ежевик бореального типа. Resümee: Boreaalsete murakate evolutsioonist. Когутеoses: Teaduslikud tööd, pühendatud Tartu Riikliku Ülikooli 150. aastapäevale, Tallinn, 1952.
7. Paljasseemnetaimed. Рез.: Голосеменные. Teoses: Eesti NSV floora, I, Tallinn, 1953.

¹ Töötas kateedri juures 1944—1955.

8. Võõrkakra (*Galinsoga Ruiz et Pav.*) liikide levikust Eesti NSV-s. Pez.: К распространению в Эстонской ССР видов рода *Galinsoga Ruiz et Pav.* Koguteoses: Loodusuurijate Seltsi juubelikoguteos (1853—1953), Tallinn, 1953.
9. Tranzscheli murakas mitšuurinliku bioloogia valguses. Pez.: Ежевика Траншеля в свете мичуринской биологии. Koguteoses: Loodusuurijate Seltsi juubelikoguteos (1853—1953), Tallinn, 1953.
10. Kikkaruu liikide küsimus Eesti NSV-s. Pez.: К вопросу о бересклетях в советской Эстонии. Koguteoses: Loodusuurijate Seltsi juubelikoguteos (1853—1953), Tallinn, 1953.
11. Liiv-hundihammas (*Astragalus arenarius L.*) Eesti NSV-s. Pez.: Астргал песчаный (*Astragalus arenarius L.*) в Советской Эстонии. Koguteoses: Loodusuurijate Seltsi juubelikoguteos (1853—1953), Tallinn, 1953.
12. Looduskaitse küsimusi Eesti NSV-s. Pez.: Вопросы охраны природы в Эстонской ССР Abiks loodusevaatlejale, nr. 11, Tartu, 1953 (koos E. Kumari ja K. Orvikuga).
13. Juhend haruldaste taimede leiu- ja kasvukohtade kirjeldamiseks [Наставление к описанию местонахождений редких растений], Tartu, 1954.
14. Taimekogud. Juhend taimede korjamiseks ja kuivatamiseks ning taimekogude korraldamiseks [Ботанические коллекции. Руководство по сбору и сушению растений и составлению ботанических коллекций]. Abiks loodusevaatlejale, nr. 15, Tartu, 1954 (koos E. Parmasto ja K. Porkigaga).
15. Eesti NSV floora kaardistatavad taimeliigid [Подлежащие картированию виды флоры Эстонской ССР], Tartu, 1954.
16. Roosõielised. Pez.: Розоцветные. Teoses: Eesti NSV floora, II, Tallinn, 1956.

Eilart J.¹

17. Floristilisi uusleide Kagu-Eesti taimegeograafilisest valdkonnast ning nende kasutatavusest keskkonnatingimuste indikaatoritena. Pez.: Новые флористические находки из юго-восточно-эстонского фитогеографического района и возможности применения их в качестве индикаторов условий местопроизрастания. Loodusuurijate Seltsi aastaraamat, 49. köide, Tallinn, 1956.

Kalda, A.

18. Koerkäpa levikust. Pez.: О распространении анакампис пиримидального. Loodusuurijate Seltsi aastaraamat, 48. köide, Tallinn, 1955.

Laasimer, L.²

19. Loometsa ökoloogiast. Pez.: Экология альварного леса. Summ.: The ecology of the alvar-forest. Eesti NSV Tartu Riikliku Ülikooli toimetised, Bioloogilised teadused, 2, Tartu, 1946.

Leller, E.

20. Luite-tanuseene *Phallus impudicus L. var. iosmos* (Berkeley) Rea esmasleid Saaremaalt. К распространению видов рода фаллус в Эстонии. Loodusuurijate Seltsi aastaraamat, 48. köide, Tallinn, 1955.

Masing, V.

21. Meetodeist taimkatte uurimisel ja kasutamisel kuivenduse ja teiste keskkonnatingimuste muutuste indikaatorina. Pez.: О методах изучения и использования растительности в качестве индикатора влияния осушения и других изменений среды. Koguteoses: Loodusuurijate Seltsi juubelikoguteos (1853—1953), Tallinn, 1953.

¹ Töö teostati üliõpilasena kateedri juures.

² Töötas kateedri juures kuni 1. II 1947. a.

22. Indikaatortaimede kasutamisest metsanduses. Pez.: Использование растений-индикаторов в лесоводстве. Loodusuurijate Seltsi aastaraamat, 48. köide, Tallinn, 1955.
23. Rabataimede paljunemisest ja levimisest seemnete abil. Pez.: О размножении и распространении растений верховых болот при помощи семян. Loodusuurijate Seltsi aastaraamat, 48. köide, Tallinn, 1955.
24. Опыт использования растительности в качестве индикатора степени осушения. Труды Института Леса АН СССР, № 31, Москва, 1955.
25. Lindude abil levimise osatähtsusest ja edukusest taimedel. Pez.: О роли и успешности расселения растений при помощи птиц. Loodusuurijate Seltsi aastaraamat, 49. köide, Tallinn, 1956.

T r a s s, H.

26. Sünuaside meetodist geobotaanikas. Pez.: О методе синузий в геоботанике. Loodusuurijate Seltsi aastaraamat, 48. köide, Tallinn, 1955.
27. Madalsoode taimkatte muutumisest kuivendamise mõjul. Pez.: Об изменении растительности низинных болот под влиянием осушения. Loodusuurijate Seltsi aastaraamat, 48. köide, Tallinn, 1955.
28. Флора и растительность низинных болот западной Эстонии. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата биологических наук, Tartu, 1955.
29. Juhend soode geobotaaniliseks uurimiseks. Pez.: Руководство к геоботаническому исследованию болот. Abiks loodusevaatlejale, nr. 23, Tartu, 1955 (koos V M a s i n g u g a).
30. К флоре кладоний Эстонской ССР. Ботанические материалы отдела споровых растений БИН АН СССР, т. XI, М.—Л., 1956.

V a g a, A.

31. Taimesüsteematika alused [Основы систематики растений], Tartu, 1945.
32. Eostaimede süsteemi kujunemiskäik ja praegused probleemid. Pez.: Развитие системы споровых растений и насущные проблемы их систематики. Res.: Développement du système des Cryptogames et les problèmes actuels de leur classification. Eesti NSV Tartu Riikliku Ülikooli toimetised, Bioloogilised teadused, 1, Tartu, 1946.
33. Т. М. Л и п м а [Некролог], Советская ботаника, № 6, 1946.
34. Üldine botaanika I [Общая ботаника I], Tartu, 1947.
35. Akadeemik A. G r o s s h e i m ja tema uus õistaimede süsteem [Академик А. Гроссгейм и его новая система цветковых растений], Tartu.
36. О культурных фитоценозах. Ботанический журнал, № 1, М.—Л., 1951.
37. Роль Тартуского ботанического сада в обогащении флоры Эстонской ССР. Бюллетень Главного ботанического сада, № 8, М., 1951.
38. Филема органического мира. Ботанический журнал, № 5, М.—Л., 1952.
39. Eesti NSV soode fütotsünoosidest. Pez.: Фитоценозы болот Эстонской ССР. Koguteoses: Eesti NSV fauna ja floora uurimise küsimusi, Tallinn, 1953.
40. Sissejuhatus ja hõimkond sõnajalgtaimed — *Pteridophyta*. Pez.: Папоротникообразные Эстонской ССР Teoses: Eesti NSV floora I, Tallinn, 1953.
41. Фитоценозы болот Эстонской ССР В книге: Научная сессия по вопросам биологии и сельского хозяйства, Рига 22—26 октября 1951 г., М., 1953.
42. Стационарные геоботанические исследования в Эстонской ССР В книге: Доклады на совещании по стационарным геоботаническим исследованиям (22—25 декабря 1951 г.), М.—Л., 1954.
43. Растительный покров Эстонской ССР. Природа, № 5, М., 1955.
44. Ботанические исследования и экспедиции в Тартуском университете. Resümee: Botaanilised uurimused ja ekspeditsioonid Tartu Ülikoolis. Tartu Riikliku Ülikooli toimetised, 37 Tallinn, 1955.

45. Taimede seksuaalsus ja Vene Teaduste Akadeemia teened selle nähtuse avastamisel [Сексуальность растений и заслуги Российской Академии наук в открытии этого явления], Tartu, 1955.
46. Sugukond kukerpulised — *Berberidaceae*, vesiroosilised — *Nymphaeaceae* ja paksulehelised — *Crassulaceae*. Pez.: Семейства Барбарисовые, Кувшинковые и Толстянковые. Teoses: Eesti NSV flora II, Tallinn, 1956.

Veski, V.

47. Tartu Riikliku Ülikooli botaanikaaed 150-aastane. Pez.: 150 лет ботаническому саду Тартуского государственного университета. Koguteoses: Loodusuurijate Seltsi juubelikoguteos (1853—1953), Tallinn, 1953.
48. Tsitruselisi võib kasvatada toatingimustes. [Цитрусы можно выращивать в комнатных условиях]. Sotsialistik Põllumajandus, nr. 3, 1954.
49. Эффективные способы размножения культурных роз и возможности применения в качестве подвоев распространенных в ЭССР видов шиповника. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата биологических наук, Tartu, 1955.
50. Toaralimid [Комнатные пальмы], Tallinn, 1956.

Lisa: 1957 a. trükkis ilmunud tööd.

Kukk, E.

51. Eesti NSV magevete sinivetikate floora analüüs (Анализ флоры пресноводных синезелёных водорослей Эстонской ССР). Tartu Riikliku Ülikooli teadusliku sessiooni ettekannete teesid. Tartu, 1957

Masing, V

52. Роль птиц в распространении семян лесных и болотных растений. Труды II Прибалтийской орнитологической конференции. М.-Л., 1957.
53. Soode areng geobotaanilisest ja maastikuteaduslikust vaatekohast (Развитие болот с точки зрения ландшафтоведения и геоботаники). Tartu Riikliku Ülikooli teadusliku sessiooni ettekannete teesid. Tartu, 1957.

Miljan, A.

54. *Caricetum Davallianae* в Эстонской ССР Тезисы докладов расширенной научной сессии Ученого совета Института зоологии и ботаники АН ЭССР по вопросам геоботанического исследования лугов. Tartu, 1957.

Grass, H.

55. Sepsika-sood Eesti NSV-s. Pez.: Схенусовые болота в Эстонской ССР Summ.: The Schoenus-Swamps in the Estonian SSR. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Toimetised, VI, biol. seeria, nr. 2. Tallinn, 1957.
56. К распространению северных видов лишайников в Эстонской ССР Тезисы докладов делегатского съезда Всесоюзного Ботанического Общества, вып. VII. Л., 1957.
57. К вопросу о геоботанической классификации лугов. Тезисы докладов расширенной научной сессии Ученого Совета Института зоологии и ботаники АН ЭССР по вопросам геоботанического исследования лугов. Tartu, 1957.

Vaaga, A.

58. О номенклатуре погремка эзельского. Ботанические материалы гербария Ботанического института им. В. Л. Комарова АН СССР, т. XVII, М.-Л., 1957.
59. Maakera taimkatte struktuuri üldised seaduspärasused (Общие закономерности структуры растительного покрова земного шара). Tartu Riikliku Ülikooli teadusliku sessiooni ettekannete teesid. Tartu, 1957.

БОТАНИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАФЕДРЫ СИСТЕМАТИКИ РАСТЕНИЙ И ГЕОБОТАНИКИ ТАРТУСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

Канд. биол. наук Х. Трасс

Резюме

Ботанические исследования в Тартуском государственном университете ведутся главным образом при кафедре систематики растений и геоботаники. Эта кафедра одна из старейших в Тартуском (бывш. Дерптском или Юрьевском) университете. Уже с самого основания университета (1802 г.) была создана профессура по ботанике и основан ботанический сад (в 1803 г.). В течение прошлого столетия здесь работали многие известные ботаники, как, например, К. Ледебур, А. Бунге, М. Вилькомм, Э. Руссов, Н. Кузнецов и др. Все они (кроме Э. Руссова) работали главным образом над изучением флоры различных отдалённых частей России (Алтай, Кавказ).

Местная флора стала объектом исследований лишь начиная с двадцатых годов текущего столетия. Работами Т. Липпмаа, А. Вага, К. Эйхвальда и др. была заложена основа флористического, фитогеографического и геоботанического исследования Эстонии. В 20-е и 30-е гг исследовательская работа велась под руководством Т. Липпмаа в следующих основных направлениях: 1. Изучение пигментов цветковых растений. 2. Изучение флоры и географии растений Эстонии. 3. Картирование растительности Эстонии. 4. Разработка теоретических основ фитоценологии и выработка метода синузий. 5. Детальные фитоценологические и экологические исследования отдельных типов растительности Эстонии.

Во время войны трагически погиб заведующий кафедрой проф. Т. Липпмаа. Коллекции ботанического сада и богатые гербарии сильно пострадали. Поэтому первой задачей коллектива кафедры после окончания войны явилось восстановление ботанических коллекций. В настоящее время кафедра имеет следующие гербарии: общий (150 000 листов), эстонский (25000 л.), скандинавский (6000 л.) и гербарий низших растений (грибов

около 3000 экз., лишайников около 10 000 экз. и др.) Гербарий является основной базой для составления фундаментального издания «Флора Эстонской ССР», коллективного труда эстонских ботаников.

Изучение флоры и растительности республики является и в настоящее время основным направлением работы кафедры. Проф. Вага и старш. научн. сотр. К. Эйхвальд работают над составлением «Флоры Эстонской ССР», первые два тома которой уже вышли из печати. Наряду с работами по составлению региональной флоры и «Дендрофлоры Прибалтики» (глав. редактор проф. А. Вага), ведутся исследования и по частным вопросам флористики и фитогеографии: генезис флоры Эстонии (К. Эйхвальд), способы распространения растений (В. Мазинг), адвентивная флора (А. Реммель), распространение полевой в связи с их экологией и систематикой (Э. Леллеп). По изучению низших растений ведется работа над синезелеными водорослями (Э. Кукк) и лишайниками (Х. Трасс)

При геоботанических исследованиях основное внимание было уделено растительности болот, как низинных (Х. Трасс), так и верховых (В. Мазинг), причём опубликован ряд работ по фитоценологии, экологии и методике изучения болотной растительности. Исследования кафедры охватывают также растительность широколиственных лесов (А. Калда), болотных лесов и лугов. Разрабатываются некоторые теоретические проблемы геоботаники, в том числе и учение о синузиях.

Историю ботанических исследований в Тартуском университете освещают работы проф. А. Вага.

В ботаническом саду, который подчиняется кафедре и является её учебной базой, разрабатываются вопросы декоративного садоводства: выращивание роз, комнатных растений и др. (В. Вески, А. Мильян).

На стр. 5—8 приводится список научных работ, опубликованных членами коллектива кафедры с 1945 по 1957 год.

В настоящем сборнике публикуются работы, выполненные на кафедре систематики растений и геоботаники в течение последних лет. В сборнике помещены и 2 ботанические по содержанию работы членов кафедры генетики и дарвинизма — заведующего кафедрой доц. О. Михайлова и ассистентки А. Тоомсалу.

BOTANISCHE FORSCHUNGSARBEIT DES LEHRSTUHL FÜR PFLANZENSYSTEMATIK UND GEOBOTANIK AN DER UNIVERSITÄT TARTU

H. Trass

Zusammenfassung

Die botanische Forschungsarbeit an der Staatlichen Universität Tartu wird hauptsächlich am Lehrstuhl für Pflanzen-systematik und Geobotanik durchgeführt. Dieser Lehrstuhl gehört zu den ältesten der Tartuer (ehem. Dorpater oder Jurjewschen) Universität. Schon seit der Gründung der Universität im Jahre 1802 war hier eine Professur für Botanik vorgesehen, und im Jahre 1803 wurde ein Botanischer Garten angelegt. Während des vorigen Jahrhunderts haben hier viele bekannte Botaniker (wie z. B. K. Ledebour, A. Bunge, M. Willkomm, E. Rus-sow, N. Kusnetsow u. a.) gearbeitet. Sie alle (ausser E. Rus-sow) arbeiteten hauptsächlich an der Erforschung der Flora verschiedener Teile Russlands (des Altai, des Kaukasus)

Die Lokalflorea Estlands wurde erst seit den zwanziger Jahren dieses Jahrhunderts zu einem Forschungsobjekt.

Die Arbeiten von T. Lippmaa, A. Vaga, K. Eichwald u. a. bildeten die Grundlagen für die floristische, pflanzengeographische und geobotanische Erforschung Estlands. In den zwanziger und dreissiger Jahren wurde die Forschungsarbeit unter der Leitung von Professor T. Lippmaa in folgenden Hauptrichtungen ausgeführt: 1. Erforschung der Pigmente der Blütenpflanzen. 2. Floristische und pflanzengeographische Erforschung Estlands. 3. Kartierung der Vegetation Estlands. 4. Ausarbeitung theoretischer Grundlagen der Phytozönologie und der Synusienmethode. 5. Eingehende phytozönologische und ökologische Erforschung verschiedener Vegetationstypen Estlands.

Während des Krieges kam der Leiter des Lehrstuhls Prof. T. Lippmaa auf tragische Weise ums Leben. Die Kollektionen des Botanischen Gartens und die reichhaltigen Herbarien haben schweren Schaden erlitten. Deshalb war die erste Aufgabe nach dem Kriegsende die Wiederherstellung der botanischen Kollektio-

nen. Zur Zeit besitzt der Lehrstuhl folgende Herbarien: ein allgemeines (150 000 Blätter), ein estnisches (25 000 Bl.). ein skandinavisches (6000 Bl.) und ein Herbarium der niederen Pflanzen (Pilze ca 3000 Ex., Flechten ca 10 000 Ex. u. a.) Die Herbarien bilden die Grundlage für die Herausgabe der grundlegenden Kollektivarbeit estnischer Botaniker — «Flora der Estnischen SSR».

Die Erforschung der Flora und Vegetation der Republik ist auch zur Zeit die Hauptaufgabe des Lehrstuhls. Prof. A. Vaga und K. Eichwald arbeiten an der Zusammenstellung der «Flora der Estnischen SSR», wovon die zwei ersten Bände schon erschienen sind. Ausser der Ausarbeitung der Regionalflora und der «Baltischen Dendroflora» (Hauptredakteur Prof. A. Vaga), werden Arbeiten über einzelne Probleme der Floristik und Phytogeographie durchgeführt: Erforschung der Entwicklung der Flora Estlands (K. Eichwald), der Verbreitungsweisen der Pflanzen (V Masing), der Adventivflora (A. Remmel), der Verbreitung der Artemisien im Zusammenhang mit ihrer Ökologie und Systematik (E. Lellep). Von niederen Pflanzen werden die Blaualgen (E. Kukk) und Flechten (H. Trass) erforscht.

Bei geobotanischen Forschungen fand die Moorvegetation besondere Beachtung, sowohl die der Niedermoore (H. Trass) als auch der Hochmoore (V Masing). Eine Reihe von Abhandlungen über die Phytozönologie und Ökologie der Moorvegetation sowie über die Methodik der geobotanischen Moorforschung wurde veröffentlicht. Geobotanische Forschungen umfassen auch Laubwälder (A. Kaldal), Moorwälder und Wiesen. Es wird auch an einigen theoretischen Problemen der Phytozönologie darunter auch an der Synusienlehre gearbeitet.

Der Geschichte der an der Universität Tartu durchgeführten botanischen Forschungsarbeit sind einige Abhandlungen von Professor A. Vaga gewidmet.

Im Botanischen Garten, der zum Lehrstuhl gehört, werden einige Probleme der Ziergärtnerei, besonders der Rosen- und Zimmerpflanzenzucht bearbeitet (V Veski, A. Miljan).

Auf den Seiten 5—8 folgt ein Verzeichnis der wissenschaftlichen Arbeiten der Mitglieder des Lehrstuhls von 1945 bis 1957.

Im vorliegenden Sammelwerk sind die am Lehrstuhl für Pflanzensystematik und Geobotanik während der letzten Jahre durchgeführten Arbeiten veröffentlicht. Dem Sammelband sind zwei botanische Arbeiten von Doz. Michailow und Ass. Tommasalu aus dem Lehrstuhl für Genetik und Darwinismus beigelegt.